

ЦРНОГОРАЦ

НЕДЈЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 48.

На Шетињу у Суботу 23. Децембра (4. Сјјечња) 1872.

ГОДИНА II.

ЦРНОГОРАЦ, излази један пут недељом. Стаје: за ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ год. ф. 6; по г. 3; четврт г. ф. 1. 50. и. За СРБИЈУ год. ф. 7; по г. ф. 3. 50. и.; четврт ф. 1. 75. и. За све друге земље год. ф. 8.; по г. ф. 4.; четврт г. ф. 2. За огласе плаћа се за ред 5 полица. Дописи, предплата и све наручбине шиљу се уредништву на Шетиње преко г. Петра Рамадановића у Котору.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Примиче се крају и друга година „Црногорцу“. За то позивамо наше старе г.г. претплатнике, да изводе на вријеме претплату поповије, а нове, да се што прије пријаве. Ваља нам на вријеме знати, колико ћемо листова штампати. Осим тога ваља нам пречистити досадање рачуне. За то молимо и ону господу, која нам што дугују, да нам се час прије одуже.

Цијена је листу досадања.

За Црну Гору и Аустро-Угарску
на годину ф. 6.
на по год. ф. 3.
на четврт г. ф. 1. 50.
За Србију на годину . . . ф. 7.
на по год. . . ф. 3. 50.
За Русију и Румунију на год. ф. 8.
на по год. ф. 4.
За Америку и др. земље. . . ф. 9.

Молимо, да се посад претплата шиље једино администрацији „Црногорца“, јер смо администрацију листа предали парочитојме вјештоме човјеку. Због тога и можемо свакога увјерити, да ће од сад лист свакоме најуредније долазити. Само дописи и други прилози нека се шиљу уредништву „Црногорца“.

Са више страна изјављује нам се жеља да „Црногорца“ бар два пута на недељу издајемо. До сада нијесмо се могли из више узрока одозвати тој жељи, која је уједно и наша. По сада, како је наш поштански уговор већ на дневном реду у уг. сабору, те има изгледа, да ће брзо почети и црногорска пошта радити, то ћемо онда бити у стању и тој жељи одговорити. Једино ће онда то зависити од народа, да нам се одзове толико, колико ће бити потребно ради већих трошкова. У наше пријатеље и познате родољубе уздамо се, да ће настати око тога.

Уред. „Црногорца“.

Шетиње, 6. Децембра 1872.

ЗНАЧАЈНЕ ПОЈАВЕ.

(Од једног угарског Србина.)

Попљедњи дани изијешне нам чудне појаве пред очу. Неки се с правом убезекнуше видећи, ће искочине знаци, да се овђе ради оберучке на оној опасој справи, или боље около ње, коју свијет зове: источнијем питањем.

Биће кога, који ће се и осмјехнути на ове ријечи, мислећи: од куда у Угарској да се може што радити на источном питању, или баш и око њега, кад се то питање има ријешити или на самом балканском полуотоку, гдје год на свијет, или на крајњој тачки истога, у Париграду, ако би се почело ријешавати с другог краја и другијем рукама, а не онијем, којијех се познатише тиче. Што ли ту има Аустро-Угарска, или још и чисто сама Угарска?

Ма не велимо ни ми, да она ту има што гражити по невољи или по праву. Не. Али она по заблуди или објести хоће да се начетне за пашљедника „болному човјеку“ на Госфору, и ми овђе виђесмо, ухватисмо управо трагове, да се она спрема јако, за тренутак, кад ће „болног човјека“ ронац понапути за грло, и судећи по томе, ми би рекли, да ће бити близу тренутка, да овај пусти душу, кад му се уобразишаш пашљедник толико спрема.

Ево, нека говоре дјела.

Да је мађарска влада скоро прије три мјесеца дана, послала некога комесара на Србе у Угарској, да поведе истрагу, којом ће се пока-

зати, да ли су народни фондови српски добро управљени, то је познато. А познати је и то: да је тај комесар чинио свака друга чуда, само није радио оно, на што је изаслан, или што се бар српском народу овђе краљевским писмом обзанило; није приступио, да поведе истрагу над управом народних фондова. Али је у мјесто тога погазио све земаљске законе, у колико ови заклањају народ српски. Земаљски устав, та највиша светиња у свакој уставној држави, ујамчава српском народу овђе самоуправу цркве и школе своје. На основу тога устава постоји наша народна црквено-просвјетна автономна, са свима њеним органичним законима и одређењима, и са свима нужнијем органима.

Краљевски комесар, без обзира на те законе и на органе народне самоуправе, а и без обзира на само краљевско писмо, које јавно налаже што ће чинити, чим сиђе у Нови Сад, поче чинити покорс. Уништи на силу, под асистенцијом војске, записнике црквене општине новосадске, и сагори изијештај посланика, нашег преображенског сабора; распусти закониту црквену општину и предаде руковођење њенијех послова злогласном бачком Диппсију, архимандриту Герману Анђелићу. Под пријетњом да ће чланове патроната новосадске гимназије затворити ако му не издаду списе и званичне исправе патронатске, одузе исте од патроната. Побаца њеке професоре и учитеље са њиховијех мјеста, а понамјешта друге, које је оп хтјео. Заповједи свијем политичнијем властима, да и по другијем српскијем општинама униште записнике општинске, како је он учинио у Новоме Саду, кидиса на српску матицу, као што је и на патронат, иштући и од матице све списе рачуне и књиге, и то да му се преда за четири дана, — а неби се могло предати (све кад би се хтјело) ни за четири мјесеца; одузе из руку саборске управе народно добро Даљ, те га уручи новому администратору патријаршије. Даље још пође, како је познато, образовати шпијунску чету, из чланова нашега народа, по ту му здера образину са гнусног му лица, познати наш родољуб, д-р Милан Ђорђевић, професор новосадски, ког је комесар такођер хтјео привољети и приморати, да поставе издајником рода свога. Има ту још и другијех ствари, нарочито, како је пријетио званичницима и пензиониранијем официрима, да ће бити одпуштени из службе односно, да ће изгубити своје пензије, ако при избору новосадског посланика, не буду хтјели гласати за владинога кандидата и још које шта друго. По од овога ћемо још споменути само толико, да је сваку прилику грабао, да држи говоре политичнога значаја, у којима је наговјештавао њеке „обмане нашега народа“ њеке „тежње које ће он умјети сирјечити“, њеки „крив пут којијем је пошао наш народ“, но са тога ће га он (комесар) умјети вратити“. Даље нам претијаше, да можемо „изгубити богато народно имање“ и т.д. и т.д.

И ми виђесмо и сав други свијет с нама, да то све краљевски комесар чини и говори, да то све велимо, не стоји ни у каквој свези са законом, ког му краљ даде, накле: да води истрагу над начином управе народних фондова и интерколариног добра. Ми гледасмо све што чини, и не видјасмо што ћемо мислити, кад

ћи: гдје комесар гази земаљске законе, гази нашу автономну, као да ову устав земаљски не ујамчава, и као да законитијех органа на томе пољу између владе и народа и нема. Не знадијасмо друго, што ћемо мислити, гледајући: да краљевски комесар и неима краљевскога налога, и чуђасмо се: како то мре бити? Слуга, па да не слуша свога господара!

Но обавјести нас најпре један израз комесаров, а послје друге околности које ћемо мало час навести.

Комесар Мајтењи рече после избора новосадског посланика једном Србину ово: Није нама стало до вашијех валуђера и пезадоволних попова, до Анђелића и другије, ни до њиховијех интереса, и није мене влада послала, да ја њихове интересе помажем, него влада зна, (е гле! баш зна?) да сте ви Срби добро организовани, па да јој као такм пеби могли чипити сметње у њеној политици према истоку, ваља снагу употребити, да се уништи ваша организација. Моја је задаћа, да сте стране одрешим руке влади.

Можемо мало другчијим ријечма, али у главном то рече комесар Мајтењи тада, и кад се те ријечи сразне с његовијем говором, ког је при доласку изговорио чиновницима новосадског мајистрата, тада се види да је истину говорио. Комесар је дошао да спушта руке оностраном народу српском, како се исти неби могао ни магнути у случају, ало би букнуо пламен на истоку. А влада аустро-угарска ваља да је већ осјетила дим од тог пламена, јер ето показује, да му се скоро нада, кад према томе удешава своје планове, и предузима мјере, које дају изводи такве закључке.

По ми смо међу тијем помишљали, да је ипак без знања и прогав воље краљеве, а по налогу самовољног Доњаја, краљевски комесар онако поступао, да је и само име краљевско у чудну свијетлост бацно. Доњаја смо познавали као објектна и самовољна човјека, који се на то што није обзирао у својој политици. Он је добро знао чувати краљева врата, те се није бојао, да ће краљ дознати, да му је име пред народом и пред свијетом окаљано. Дезкову странку која га је вазда мрзела хтјео је за се придобити с тијем, што ће мрске јој Србе кинити и гњавити.

И тако се могло мислити, а тежко да није многога у нашем народу било, који није тако и тумачио поступке комесара Мајтењија. Сви који тако мислише, знајући да се нарочито Дезкови, владајућа странка у Угарској, сваком приликом хватају својом лојалношћу према владајућем дому и краљевој личности, који сваком приликом, па било потребно или не, истичу ту своју лојалност на свијетло, — падаху се да ће насти и комесар Мајтењи, заједно са својим комисарством, кад Доњаја нађе. Мишљаху сви: владајућа, Дезкова странка видела је да је Мајтењи погазио законе земаљске, и да је име владачево, компромитовао, па као лојална, неће моћи оставити и даље ни комисарство ни комесара. Да је пак комесар компромитовао особу владачеву то види мало дјете, јер изгледа: или комесар не верује краљевом налогу, — што је непослушност, и одрицање сваке важности краљевом подлису, или ако није то, онда изгледа, као да је краљ спо-

разуман са некијем тајнијем планом, пак га покрива својим именом, да га свијет не прокљуди. У овом случају, кад би био, — што не вјерујемо — опет неби могао Мајтењи остати комесарем, јер је тајни план издао, дакле опет компромитовао краљево име, што се у монархијој држави не може и не смије учинити, докле иста као таква постоји и хоће да постоји!

Но и ово ново министарство задржа Мајтењију као комисара на својем мјесту. Управо није ни министарство, него Деакова странка, јер у конференцији те странке бивши министар Лошаји разложио целу Мајтењијевог комисарства, гдје исто рече, исто Мајтењи у Новоме Саду оном Србину, и конференција закључи, оставити Мајтењију и надале као комесара, а влада мора да изврши. Деакова странка ни мукајет да се учини, што је име краљево тим остало у сјени; хваћене „лојалности“ вема према особи краљевој, паје се том приликом ни помолила.

Тако дакле ми сад имамо потпуно увјерење, шта се управо хоће са комесарством међу Србима, а и ово друго: да се ријешење источног питања приближује. Ово ће увјерење остати стабилно, ако видимо, да после опомене на положај круне у овој ствари, не наступи измјена. Тада ће свакоме бити јасно шта се хоће.

У Цешти су већ у велико привили службеници, да приврну мисли — што рече овај француски државник, Ламартен — пак ће и сада смијело рећи на ово: није истина! Но ми смо тому вични из многи прилика и увијек баш дана и у ствари „променорје“ хрватскијех униониста, те па тако услед мирно ћемо одговорити са пословицом: ко једном слаже, други пут му се не вјерује!

Ми знамо жарке жеље мађарски државника, познајемо њихове замишљиве снове, и није нам ни мало чудно, што их видимо на стази, која не води њиховој срећи. Они су узели на сезадаћу, да заору по једној њиви, и они се свом снагом одадоше послу, али дал не могу и неће да виде, да ће бити или Бизмарк или нека други, ко ће у мјесто њих жњети, то не знамо, али само толико знамо: да неће они бити и жетовци, ма да тако ору, као да ће сами и жњети.

Њихова цијела радња показује, да је ријешењу источног питања наступио пошљедњи час.

ГЛАС ИЗ ХЕРЦЕГОВИНЕ.

Ко год од читалаца нашега племенитог „Црногорца“ баци поглед на ови наслов, он ће одмах знати, шта следује, т. ј. она ваздашња прва pjesма: „Куку леле!“ или: „Аох мене!“, коју од Косова непрекидамо. Али кад смо доживјели некадашњу жељу неумрлог владике Давида:

„Да је иће брата у свијету
„Да пожали као да поможе“ —

ево ме да вам о једној главној нашој погибији проговорим, и то пред Божић, којему се свако, осим нас весели, а нама како који тако прили долази.

Немојте ме укорити са „људя трне, а жене наричу“, јер ми то боље од икога знамо, али ће ће суза до па своје око? Тако ето и нас к нашем „Црногорцу“, мелему нашим грађанима, и читајући у њему наше несреће, нешто нам се лакше чини, и премда је забрањен његов улазак мађу нама, опет га ми некако кривдице набављамо те се обо њега грабимо, ко ће га прије прочитати. Ми смо се поодавно досјетили мајтавадуку т. ј. по турској влади напуни главу, те забрани нашим новинама у ове крајеве, јер вело, да је некоји Црногорац рекао: „Ако си ти лукав, ало сам ја домишљат.“ Нек наша удаљена браћа не мисле, да је то изникло баш из главе турске владе. Она се јадна нема каде бавити ни о својим најпречим званичним пословима, пажећи како ће сваки своју ћесу напунити, него све пошине називље „влашка бесприлика.“

Наше љуте гује, грчки владике (босански и Херцеговачки) нашега крста од три прста, они су томе ирвијенци, они нам крв попаше, по мозгу убише и ведају очи отворити. Нама су до сада Турци дајбуди допштали и пакати

а владике и то нам сабранише проповједајући нама: „Васе је цувато овцо, копате и орате, а не полатико.“ Је ли тако!!!!

Они су наши од старине трајни крвопије, и проста по сто пута турска сабља, али не просто њихово подло улагивање влади турској. Они нам оизвакше читаво учено сьештенство а с главе родољубе, од којих се ми с временом нешто велико надасмо, тако да данас у сву Босну и Херцеговину ни једнога циглога Архимандрита немамо. А да ме почем не би сваки разумио зашто је то, ево нека ме боље разумије.

Ови наши Архимандрити, калуђери и родољуби, данас пакжећи се негде у Азији, у сургулавуку, бијаху почели јавно говорити турским забитима: „Ефендија, не нише тако у царском кануну;“ а владикама: „Ваше Високопресвештенство, није тако по Христовом Евангелију.“ Они су мислили, да су по чистој савјести на то опуномоћени али се додвн сјеташе, да се не смије право зборити, а чули су кукала им мајка! Ње грчки владике не благосиљу никад мудре и отличне људе, него: „Спаса Бога луде твоја!“ и т. д. Босански и херцеговачки владике одавна су напунили као бизице нашу душевну, али залудну жељу и намјеру наше повороћене самосвјести, а та је, да би се кадгод курталикали туђи, а имали своји домаћи владика, те амали правога пастира, а не најамника, који купују код цариградског патријарха Епархије као царску десетину — „ко да више!“ Они, велим бојећи се, да им се ове двије прегиле кесимаче из руку и власти не отму, као, што учинише Бугари цариградском патријарху, лако им било доскочити нашим родољубима, тајно достављајући валији и Мутесарифу наши, да се сви наши научељаци дописују са три дичу душманина Србијом, Црном Гором и Московом, од којих грћу дукате, да упропасте турско царство. Наравно турска влада није тражила божега ни душевнијега роба као деспот Ефендију, који се заклео, да ће цару и своме тобоцу вјеран бити. А за цркве, свештенство и народ заклеше ли се честитоме султану? Јок они! јер дава девлету и патријарху погођење паре, а ови га овлашћују, да паулаћује и гули неосретну рају како год хоће, а влада им најрадје онда дава своје заштије, да рубари и опустошава оне сиромашне домаћине, који немају да владици преброје годишњи арач од 8 гроша. Каковој ћемо се орећи или напредку, браћо! надати од грчки владика, кад они ни свеца нашега ни једнога не припознају, камо ли ће нас насити?

Ако дакле имасмо још којега међу нама свештеника и слична Вукаловићу свакоме су давас руке везане, а смрзао се језик у вилице, од турскога зулума не толико, колико од митроносни крвопија, па и тако стоје сваки час на опрезу бојећи се ненадне тајнотирјанске политике овдашње. И шта више, затворите нам све некадашње школе, осим сарајевске и мостарске, за то, што веле, да се њихови учитељи усућују по новинама писати, а владика свуда проповједа, да за херцеговачкога свештеника доста је кад зна у часловцу читати и своје име записати, наравно за то, што њима у прави интерес спада.

Ето, то су вам наши јади. Видите, да нас не гњаве само Турци, па да су нам наше владике с једне стране горе крвопије од њих, јер можете бити увјерени, да су многа турскоме насиљу које трпимо, узрок наше грчке владике. Турци су готови па свако зло, а владике их наводе па то онадајући и клеветајући људе и народ. Они се више боје да не изгубе милост у свога наше, него да је добију у Бога. Они и не знају за Бога, јер је Бог њима повац.

Ја вам овом приликом не хтједох писати о многим и непрестаним зулумима турским о убиству и плачкању њиховом кукавне раје, него вам ето описах у кратко какве су нам владике, најљеднији Христови, кога они хуле.

То вам је од нас јаднијех поздрав у очи Божића.

ОТВОРЕНЕ ГРАНИЦЕ АУСТРИЈЕ.

У „Словенском народу“ изишло је од једнога Италијана једно писмо на Словене, у којем их позива, да се они (Словени) са аустријскијем Италијанима здруже, и да заједнички устану против тежња њемачкога елемент.

Доста изненадно долази такав позив кад се узму у обзир тежње и понашање Италијана аустријскијех према Словенима. Али он ипак показује све будињу свијест и увиђавност, да

јевропскијем народима велика опасност пријети од Њемаца. Данска и Француска искусиле су то практично послје крвавијех ратова, Пољаци о сјећају то, ако и не крваво, ипак врло драстично, а уз то прло је значајно, да у исто вријеме, кад онај Италијанац свој глас подиже, и полско новинарство о истој ствари врло живо говори.

Такве појаве опомињу опет јако на отворене границе Аустрије. Ми не мислимо овом приликом писати стратегијске расправе. Ми овдје не мислимо ни на проучање војничкога терена, ни на војничка утврђења, него на оне снажне живе бедеме, које Аустрија има у својим пародима, који би били најбоља одбрана њена на сјеверу и западу против освајачке Њемштине, узимајући у обзир њихово порекло, њихову ваљаност и њихову пародну и политичку крајњу тежњу, само кад би њихова снага била ваљано пробуђена, негована и употребљена.

Та снага лежи на сваки начин прије свега у задовољењу онијех народа и у даној им могућности, да се потпуно и слободно развију, и да буду одушевљени за аустријску државну идеју.

Модерна вјештина ратовања не да се више смести тврђавама и горскијем ратовањем, а доиста нам није потреба да говоримо, у чему ми оскудјевамо. Најзначајније је то, да су баш они дјелови царства у највећој опасности, које влада најмање уважава. И они сачињавају отворене границе Аустрије, мјесто што би требало, да су најчврћи бедем.

Ми гледамо са истога државе. Може бити, да овдје још није превелика опасност. Али о томе нема сумње, да је уједињена Њемачка најопаснији сусјед, а кој се баш излажу слабе стране. Ни најлукавија дипломација неће нам порећи, да је Њемачка успркос берлинском саставку први и највећи непријатељ Аустрије, а та Њемачка има баш на југу своју мисију.

Други најближи непријатељ то је савезнић Њемачке, — уједињена Италија. Па и тој се излажу аустријске слабе границе.

Аустријски Италијанац у „Слов. народу“ можда има право, када позива Словене у савез против Њемштине. Али Аустрија нема ни мало право, што према сусједној Италији са свијем напушта приморске Словене и Словенце.

Аустријске владе, скоро све без изимке чиниле су ту највећу погрешку, што су па сјеверу народе пошмечивали и па југу талијанили. Мјесто да су словенски сјевер снажили и словенски југ расијали и тијем подизали онај снажни погранични бедем, који би унутрашњи народни антагонизам створили, они су сјевер спремали Њемачкој, а југ Италији.

Још више. И у самијем њемачкијем државнијем страхама од вајкада су предпостављали варошана селацима, који су вјерни држави, а баш у њима њемачко-народне тенденције бјеху најчврће.

И тако имамо пред собом подицу слику, да не може жалостнија бити. Други најближи државни дјелови, у којима су најтежње скончани прави интереси пародни са интересима државнога опстанка, постављени су насилно у жестоку и све жешћу опозицију. Моравска, Чешка, Тирољска, Словенска, Далмација, у свијема тијем пограничнијем земљама опозиција је језгра, и у њима је вас народ задахнут духом највећег незадовољства, а он је баш и најратоборнији и држави најиздашњији; а ипак се иде за тијем, да се створи несприродни централни парламенат, који ће те народе још више угњести.

То је врло значајно, али и ипак.

Што се ствари више развијају, тијем постају опасније; јер изгледа, као да Аустрија напушта сама себе. И ми држимо, да ће јој тешко већ икад боље бити.

Аустрија има своје отворене границе, она их све више отвара. (Политика.)

ПРОГЛАС БИРАЧИМА *)

До три пут морадохе бирачи грађани обраћати се на политичку власт, док ова по § 20.ом Изборног Правилника присили садање управитељство обинско, коме је минуо рок дне 16 Октомбра ове год., да приреди обнову обшине. Дне 9 Новембра о. г., Управитељство најпосље саобшти оглас у броју 328, са именицама бирача,

*) Предејелништво посла уредништву „Народнаг Ласта“ — Бадар овај проглас да га у њем печата, али доби овај одговор: „Љубав слоге пароднака недоушта нам тлачање „Народног Ласта“, па башка можемо“. Али ми Љубави падемо добро, да је прави тому узрок љубав прам с. Љубавику својти, и ортаку наредника Рачега у послове обшине као његов представник — Уредништво „Народнаг Ласта“.

установљујући двије потоње седмице, за тужбе, мјесто првих по самом разуму и пракси заштјевајућих.

Већина бирача I. и II. изборништва, са-стадоше се по закону од 15. Новембра 1867. именовање потписати одбор, да мјере предузму за ваљаност и равнање избора.

Него пошто су именици били недостатни, хотимице криви у свотама, одбор предаде тужбу управитељству и политичкој мјестној власти, да се одмах исправе оне големе погрешке, двије прве ведјеље за тужбе опредјеле, пак именици особито и у одјелцима обшине прогласе, те зато управитељство опозове онај свој оглас.

Одбор прими рјешење у толико повољно од управитељства, да се оглас опозвао, али исправљање именика за вријеме тужба одгођено, и обећање, да ће се прогласити у одјелцима обшине. Али непријатна одбор, којим доказа превасно, али да оне пркосити темељном уставном закону.

Би представљено мјестној политичкој власти, да бди на посмјешно избору, јер особито начелник ваку запреку меће да се избор затеже, и закучице ставља, како би се после уништио.

Међутим управитељство изнесе нови оглас, а је свакоме слободно прегледати оно његово рјешење, и за то одреди 14. дана, што негражи ни одбор ни закон.

Ради тога би представљено и доказано политичкој власти, како само један присједник са начелником у томе послује, мјесто свију, пак да међу управитељством има својте не допуштене законом, и један присједа изабран незаконито. Она све то по закону укне, али управитељство не држећи се закона још отезаше са огласом и именицима.

Тада три присједе и шест најинтелигентнијих и независних вијешника, видећ да је обћа жеља народна, да се што пријед нови избори предузму и за недјелити према народу одговорност, дадоше оставке, па своја звања, те тако број присједа и вијешника остаде неподун, за моћи по закону стварати закључке ваљане, § 44. обшине. Правилника.

Иста мјеста политичка власт, пак и подписати одбор, са свима готово бирачима првог и другог изборништва, послаше представку у Задар високом Ђ. Ђ. Намјестништву, да из погледа, што се број неможе попуњити по § 18. обшине, прав., јер је минуло трогодишњи рок, да крјепопћу § 110 обшине правил. распусти садање крјаво обшине вијеће Будванско, те именује пословача, као у Корчули и Обровцу, пошто се имаду нови избори обавити.

Одбор чека нестрпљиво оно рјешење, уфајући се у праведност и мудрост високог Намјестништва, али за то налази за нужно објавити догађаје народу, да просуди међу бирачима, и садањем крјавом вијећу или боље, начелником, који изабран од тек већине вијешника изабрани у мутно доба 1869 год. су ни четрдесет гласова од више стотина бирача, који недођоше избору, није израз праве воље народне, нити је знао задобити његова повјерења.

И за поправити ону голему погрешку, бирачи одлучише, код обнове, обшине, ставити јој на чело најодличнијега грађанина, лику прикле Боке, капетана Борђу витеза Мацаревића који се на молбе склопио, да први под старе године повјерење народа.

Нека он, а и влада знаде, да бирачи народни III. изборништва, које ми брацки у наше коло зовемо, да као и досада с нама сложено и љубезно дјелују, да ми оћемо народну, али поштењу, јаку али мирољубиву, напредну али дјелатну обшину; да нећемо да се добро пука размеће или занусти, да се корист његова а не особие сваштине ћерају, да се на ред, слогу, љубав упуту, нека би се и ова наша обшина, ако не међу прве, ни пошто међузадње Бокешке бројила.

Напокон, за постигнутити тај домољубни циљ, борит' ћемо се свим уставним сретствима, ако би нам се ма од које стране запријека ставило, одлучном вољом, и пробуђеном савјести слободних грађана.

ОДБОР БИРАЧА

У БУДВИ, 24. Децембра 1872.

ВИШКО МИЛЧЕ председник,
БУРО С. ЗЕНОВИЋ подпресједник,
БУРО МАРКИЋЕВИЋ одборник,
ИВО ГРИВИЋ одборник,
НАВО МИКУЛА тајник.

ДОПИСИ.

Из ПРИЗРЕНА, 4. Децембра. — Да вам јавим за велику невољу нашу, коју имамо због паше цркве. Дошло је недавно једно писмо Србима од сипода и од патријарха, у којему јавља патријарха, да су овдашњу пашу цркву св. Спаса дала Гогаме. Вама је познато, да је ово црква наша од толико стотина година и ми смо добили на њу писмо од велике порте. Али ево сада Грци је дадоше Гогаме и без питања нашега. Овај црни глас јако је узнемирио овдашњи народ српски, и он се одмах скупи у скупштину, у којој је било 120 лица. И ту се договорасмо, шта да радимо. И сви једногласно закључисмо, да о нашем трошку пошљемо нашега попа Јована право у Стамбол на капију великога везира, па да му он каже све јаде наше, и да му покаже, да је црква наша, и да је ми, док смо живи, недамо ништо Гогаме.

Но прије но што је поп Јован кренуо у Цариград, ево што се даље догодило.

16. Новембра пошље паша жандара по владу и рече му: сјутра у три сата ноћи да ми донесеш кључеве од цркве гогске да се преда Гогаме по заповјести велике порте. Владика му одговори, да су кључеви у хришћанске руке, јер црква није ни гогска ни српска (!) но православна а православи народ добио је кључеве од великога везира Али-паше, а ти пашо, ако не вјерујеш, зовни народ, научи се, и увјерићеш се. Паша стаде на то владу пријетити а владика се без даљег разговора дигне и оде право у митрополију и ту паће скупили народ и народу све изређа шта је од паше чуо. Срби му се одговараше, да ће они сви до једнога изгинути, али да цркве дати неће.

Сутра дан у три сата ноћи позове опет валију владу, и када му заиска кључеве, владика опет одговори, да су кључеви у народа и да их за то он не може дати. Валија рече: А који је то од твога народа те ти је покорава, кажи ми га само! А владика му одговори: у мом народу сви су покорни, како цару, тако теби, тако и мене! И владика се одмах дигне, али му паша рече: Слушај ме десниот ефенди, сутра у осам сати по восточном броју, ако ми не донесеш кључеве, знади добро, да ћу их узети како ја знадем. Владика и то каже народу, а Срби одговоре: ми смо владико готови за све муке, нек нас паша сјече, пече, објеси, нека ради што год хоће, али кључеве ми недамо. На тој поћној скупштини било је преко 600 друга.

18. Новембра била је опет скупштина од 60 душа и опет умолише попа Јована да иде у Цариград и опет им се обећа, да хоће и с њим потишну још тројица сами, да иду и закључи се још, да им се плати сав трошак и па мјесец по 500 гроша, догод не сврши посао у Цариграду. Али посланици наши још и не кренуше а валија учини, што знами. 19. Новембра по подне посла јозбашу су 50 прзама и ударише Ђускијама на врата сјеверна храма св. Спаса и врата се растворише. С њима су биле и Гоге мало и велико. Исто чуда до сад вечувена и невиђена, да се цркве насилно развијају. Јесу нам Турци чинили зулума и безчастили цркве наше, али не знамо од Косова па до данас, да је икада сам валија такво насиле чинио.

Сутра дан Гоге оправаше врата и разрушене зидове и сада служи им у тој цркви гогски расноп Лазо.

Напошљедку да вам јавим, шта се догодило баш у то вријеме. Пошто разбише Турци нашу цркву, тошције турске напунише топ, да га избаце и огласе барјам, а тек што му даде ватру, топ се распуче на педројене комаде. Турци су се упулашили, јер држе, да је то гњев божји.

Још да вам јавим, да је амо ових дана дошло 1000 товара пушака ипишана и оструга и 500 товара праха. Што мисле Турци с овим? Они ће то знати, као шта и ми знамо, да је наше зло и наопако, и да смо већ близу пропасти, ако се што прије не дигнемо, да се ослободимо ових ужасних мука.

СКАДАР, 17. Децембра. — У своје вријеме јавио сам вам за метеж, који је наш валија изазвао у Крајини. Читам у странијем новинама свашта о тој ствари и тај мали сукоб они представљају већ као устанак у Арбанији. Ја сам у стању јавити вам да од тога нема ништа и може се слободно рећи, да је размирица између валије и јуначких Крајина свршена. Истина у Арбанији је вазда такво стање, да се из њега сваки час може породити озбиљни устанак. У Арбанији не може се никак говорити о миру и

миру, јер је то само привидно, у ствари пак незадовољство народно тиња, као претрпана жерница, и није могућно, да једнога дана не бујне у велики пламен. За сада пак о томе нема ни говора. И баш због тога ја вам до сада и не хтједох ништа даље писати, јер сам имао пред очима обе могућности, т. ј. и да се немир може стишати и да се из њега могу велики догађаји изродити, па сам чекао да видим шта ће бити. И као што рекох нијесам се преварио у мишљењу, да ће и овом приликом све на миру проћи.

Пошто Крајинци ухватише јузбашу изашао је Шефет паша са војском и уљеога је у сред Крајине. Прва села осталоше са свијем пусти, јер становници умакоше у планину. Паша не могахе ухватити ни једнога главара, него поведе са собом неколико Крајинаца, сиротиње, овијех те продају оцат и лук бијели. Паша је искао од Крајинаца 1150 ћеса глобе и они се обвезаше да ће сваку исплатити, што су мислим, већ у неколико и учинили, јер се паша вратио у Скадар. И с тијем је ствар свршена, премда нам је чудно како су се Крајинци тако упустили, јер су они чувени јунаци, који још није су никада давали никоје и никакве глобе. На сваки начин треба да се Арбанаси узму на ум, јер ако почну понуштати, онда могу слободно очекивати, да ће их Турска мало по мало сломоти и са свијем покорити као и осталу рају. Ми се ипак уздамо да до тога неће доћи, јер познајемо јунаштво Арбанаса и њихову љубав к независности, а уз то ми тврдо вјерујемо, да ово неизвјесно стање не може још дуго трајати и да ће морати брзо доћи Турској црни настап.

Могу вам још јавити да се инглески консуо г. Рид вратио у Скадар, а исто тако и италијански консуо с вапором од Леванта. Он је своју фамилију оставио у Дубровнику. Нова француски консуо отишао је пут Цетиња, да се Љ. Св. кнезу Николи представи и да преда своја повјерна писма од владе своје.

Из ГАЦКОГА 15. Децембра. — Из наших крајева ништа вам се јавити не може, до зло и наопако стање угнетенога ришћанства. То је ствар обична и свијет зна. Ко нам помоћи неможе, тај нас сажаљева; а ко би могао, тај главу не обрће. Овога пута имам да вам поставим један догађај, који заслужује да се за њ чује. Није ми намјера да с тијем покажем свијету како је турчин тврђанин и крвопија, то је познато свакоме, па и самијем онима који бране гњило турско царство; но сам рад да предам јавности јуначку одважност и хладнокрвност, у часу кад живот о длаца висе, једнога нашег брата Србина. Ствар је била овако.

Тришко Шкиљевић, испод Изгори у Гачком поћера ту педавно неку трговину у Мостар на назар. Кад је био у планину Бишину куда царска пада води, па како је био одвојено па коњу и трговини за њим остала, испана преда њ три турчина и опале из пушака. На срећу неке не опале, а неке не погоде. Видели Тришко смрт пред очима и пашавини се у тијесву клицу, јунак се не изгуби, но потегне малу пушку иза паса, те једног смври на мјесту. Видели друга двојица шта се учини, кину ножеве и јурише. Тришко као соко потегне и другу, те и другог. Онај трећи удари га ножем по прсима, али и у Тришка хитра рука а боља мишца, те повади јатагачи и трећег зљковца ошине по голијем рукама, док оном нож из шака падне на долину. Пошто сретно раскрсти са харамџама, ободе коња и бјеж напријед, не обрћући главе на своју трговину муком и знојем стачену. Дошавши у мостар оде па суд и јави догађај. Суд му одговори: „вала, добро си чинио и немај абера!“

Овај одговор дали су ња за то, мислећи, да су они што су изгинули неки хајдучи, који су љетос из тамнице мостарске побјегли. Али кад се јадан Тришко поврнуо дома, допаде се да су оно неки турци из Невесиња, који ајдукују кад им је воља, без да носе нисе хајдука и лупежа. Мецис Невесињски позове га па суд и ту турци објеле га говорећи: „Ти си се власте нацио, па си хтвио да учиниш газилук, те си побио праве људе.“ Узалуд је Тришко говорио на против и показивао од ножа расјечену пашу, све ништа не помаже. Турци му тад одговоре, да ће га послати у Мостар на већи суд да га суди. Знајући Тришко шта су турски судови и закони, особито ако је распра међу ришћанином и турчином, не шћеде у Мостар, но обрну другим путем, и како кажу пут ломне Горе Црне, је је свакоме гонском уточиште било сада и вазда.

Да овако чини сваки наш брат Србин, не

би било опога што бива. Него сваки удри свога првника, па куд пукао да пукао! Да пијесу други овако чињели, не би данас уживали златну слободу. Евала Трпку Шкиљевићу. Да Бог да се такви владели међу нашом браћом!

КОТОР 20. Децембра. — Његова високопречестност г. архимандрит Петрановић јучер сјиже у нашој средини, као администратор Бокешке и Дубровачке епархије, узимајући независну управу исте.

Наш народ га је врло сјајно дочекао — црквена општина послала је четири своја члана у Ерцег-нови, да га на параброду дочекају. То је дошло свештенство Ерцег-новског и Будимског протопопијата. У Перасту га сретосе Ринијани и Перантани са својим свештенством. Свештенство већим дијелом пратило га је до Котора. Путјући параброд нашим заливом од Ерцег-новога до Котора, све православне цркве звониле су, и пуцале из праније.

Приближавајући се параброд Котору, наше цркве огласише његов долазак звонима, и пуцањем пранија са три стране; сав народ радосно изиде на риву, да дочека Њ. високопречестност, г. архимандрит Чурлић са мјестним свештенством и представништвом политичне општине.

Пошто је параброд пристао, г. Началник га је поздравио, затим г. архимандрит. Кад је на крај ступио г. председник црквеног одбора, у име цијелог православног народа поздравио га је добродошлом са кратким говором. Затим упутно се г. Петрановић са цијелим народом управо к цркви св. Николе. Сви домови православни куда је пролазио били су свечано окићени, као и Српска Читавица, царском и народном заставом.

Пред црквом сreo је г. архимандрита наш народ говором. Улазећи у цркву, цјевачко друштво започе појати тропар светитељског храма. Црква је била сјајно расвјетљена. На вечер црквена општина послала је музику, која је пред црквом дошла, и свирајући кренула пут стана г. Петрановића, пред којим је стала и једну уру свирала. Уз музику било је 20 изабраних наших младана који су торце држали.

Сретним долазком г. Петрановића, чули смо, да је и консисторија одобрена нашој епархији, а то два члана стална годишњом платом од 800 и 900 флорина, а друга два почастна. Разумјели смо и то да је наш премисловити владаоц благоизволио дати г. администратору неколико одежа, звона, књига и други црквени утвари, да раздијели кроз сиромашке Бокешке цркве.

Ми се радујемо доласку г. Петрановића, при том желимо чим прије њега посвећеној епископа међу својим стадом видети.

ЦЕТИЊЕ 23. Децембра. — У прошлу недељу прослављен је на Цетињу имендан младога нашљедника књаза Данила. У 9 ура била је у цркви служба, коју је служио преосвештени митрополит г. Иларион са овдашњим свештенством. Служби је присуствовала Њ. Свијетлост кнез Никола I. са својом свитом, сви г. г. Сенатори, и консули руски и француски г. г. Јонин и Колонна Тикалди. По служби ишло се у двор на честитање. У подне био је објед којег је приредио г. Божо Петровић, председник сената, у част младоме нашљеднику, гдје су били сви г. г. Сенатори и многи други гости. Веселе је било велико и чуло се много лијепијех здравица младоме нашљеднику, његовом свијетлом оцу, кнезу Николи, Њ. Св. кнегињи Милену и много других родољубијех. У вече је била сјајна забава у књажевом двору. Вас тај дан и до њеко доба ноћи трајало је опште и велико весеље, какво се само о рођењу нашљедникова могло видети на Цетињу. Уочи самога дана била је сва варош лијепо освјетљена, а војничка банда свирала је то вече и сутра дан у вријеме обједна и опет у вече.

— Нови француски консул у Скадру г. Колонна Тикалди, дошао је. 15. о. м. на Цетиње и истога дана био је примљен од Њ. Св. кнеза Николе I. Г. Тикалди предао је у тој свечаној аудијенцији Њ. Св. кнезу своја кредитивна писма. Поводом имен-дана књаза нашљедника он се задржао на Цетињу више дана и у прошли понедељак вратио се опет преко Ријеке у Скадар.

— У четвртак 21. о. м. започет је полгодисни испит у нашем богословском заводу и данас се свршио. Њ. Св. кнез Никола I. изволио је присуствовати сваки дан испиту, те тиме и овом приликом засвједочити колико му лежи на срцу успјех овога просвјетног завода. Испитује присуствовао и преосвештени митрополит г. Иларион. Ученици су показали и на овоме испиту сваке хвале вриједни успјех.

— Јављају нам с Ријеке Црнојевића, да су учитељи ријечке и љешанске нахије прошлих дана држали састанак и на истоме вијећали о школи и раду школскоме.

Оваки састанци, као што је из праксе познато, морају вазда допјети користи. Само би имали браћи учитељима препоручити, да нам доставе цио рад који би се на будућњем зборовима свршовао, како би у стању били у нашем лусту извјестити га на јавност.

Н О В О С Т И.

— Кр. комесар у Новом Саду, барон Мајтењи остаје и даље као комесар, али је добио исте инструкције, по којима ваља неће смјети онако самовољно поповати као до сада.

— Јављају из Новог Сада, да ће тамо од нове године излазити нов лист под именом „Српска политика“, а под управом бившега генерала Ђ. Стратимировића. Писац ће му бити „конзервативно либерални“!

— Из Карловаца јављају, да је архимандрит Пелагић пуштен и да му је остављено на вољу, да одатле иде из аустро-угарске државе куда он хоће.

— Надбискуп загребачки, Михаљевић, држао је конференцију са вођана хрватске народне странке у ствари поравнања са Угарском.

— У Францеској иду ствари на боље. Тјер ће побједити, и република, оваква каква је, утврдиће се. Свакојзко боље, него да су монархисте надвладале. — Француска народна скупштина закључила је, да се имају орлеанској књи повратити сва њихова заплењена добра, која вриједје око 50 милиона. Неоправдана великодушност, — ако није што друго — јер су све оне паре зној народни.

— У Шпанолској се једва опет повратио мир. Бар влада јавља тако свијема провинцијалним намјесницима. Новачење напредује без икаквих запрјека, чете републиканске су на четири мјеста порежане, исто тако и државни зајам да напредује. Но јако је сумњиво, да ће тај мир дуго трајати.

Р А З Л И Ч Н О С Т И.

(Лакрома да ће у руске шаке.) Из Дубровника пишу „Новој Преси“, да се неки истроградски банкијер погађа за оток Лакрому. Куница чекају, да ће већ дојдуће нећеће доћи у Далмацију, да цијелу ствар уреди. Поговара се, да ће садањи господар за оток узети много више, него ли је вриједан. Истоу листу пишу надаље, да је сва сумња, да онај банкир Лакрому само на извук купује, а да је прави купац руска влада или панславистичка која стравка. Руска влада да већ одавно гледа, како би свому консулу у Дубровнику купила комад лијена посједа, — по „Преси“ у то, да буде чвршће стоје у агитацији, којом покреће из Дубровника по Црној Гори, по Босни и по Србији. Тамо да би се створило уточиште тој агитацији. Све што се овдје вели, не треба скоро ни да спомињемо, да је пусти изрод развраћене фантазије.

(Лов.) Њеки је израчунао да је досадањи лов на лисице око Пеште стао 140 форината (мање нешто по 30.000 дуката) урачунавајући овамо и трошкове оне господе која су у ловљену из задовољства учесовали. Досадањи резултат тога ловљења био је само једна јединица лисица, од које је реп поклонен надвојводи Вилхелму. Тешко да ће бити још гдје на свјету скупљег лисичијег репа.

(Срби, Хрвати, Бугари и Словени) који у Прагу бораве, намјеравају да саставе једно друштво, које би се звало „Југославенска-дружина.“ Као што чујемо ради се сада на штату те дружине.

(Хрватски професори и доктори права,) адвокати и судије договарају се, да саставе хрватско правно друштво. Чињени су у томе већ не-

ки кораци; али ствар ће се до који дан значајно ријешити.

(У Русији има 1840 чешких породица,) које су се из Чешке доселиле, у намјери да остану стално у Русији. У ти 1840 фамилија има 6746 душа. Чеси се пасијају у губернији Волинји, око Витомира, гдје су за 607,519 рубаља земљишта купили.

(1876 године навршиће се) сто година како су Американци постали самостални. Те године прославиће се ослобођење Америке на сајсвечанији начин. Американци намјеравају, да спреме општу међународну изложбу, какве још до сада свијет није видео. Да би се трошкови око тога намирили, свака ће држава према свом становштву, извјесну суму да положи. Њу-Јорк положиће 1,136,000 долара (око 600,000 дуката.) Пенсилванија око 500,000 дуката. Охио, око 400,000 дуката и т. г. док се сума од 6 милиона дуката ненамири; јер ће толико прорачуњени трошкови изијети. Тај угледан капитал скупље се акцијама, да би сви стадежи американог народа имали прилику да учествују у том патриотском делу. Не траже се драговољни придози, само се тражи да се акције час прије распродају. Филадельфија је једногласно изабрана за мјесто у ком да се смести изложба; а Филадельфијани су већ уписали скоро сав дио свој. За вријеме од четврт часа распродато је акција за 100,000 долара. Изложба при којој ће учествовати моћи сви народи, отвориће се у мјесецу Априлу 1877 године, па ће трајати до мјесеца Октобра. Већ је и мјесто за изложбу изабрано и заузима простор од 50 акра.

Због Божићних празника и њеких припрема у штампарији, неће лист изићи идуче недеље. Ово је пошљедњи број од ове године. Први лист од нове године изићи ће у своје вријеме, у Суботу.

О Г Л А С Н.

„НАНЧЕВАЦ“

календар за народ
за 1878. год.

Што га штампарија Јовановића и Павловића издаје, изишао је баш сада из штампе и може се

по 30 нов.

у свима књижарама и код познатих родољуба добити. На 10 комада дајемо 1 на дар, а књижарама обичан књижарски рат. Наружбине нека се поштанском картом на нас упуте, а пошљике шаљемо с платом у паточ (per Nachnahme.)

Нанчево, 18. новембра 1872.

(4—2) Књижара браће Јовановића.

Досадања кафана на мору у шеталишту саовим је из нова уређена и украшена; сувише је уз исту отворен врло удобан гостињак, у којем се у свако доба може добити најбољих јела и пића са уљудном и брзом послугом и цијеном умјереном.

Препоручујем се уопште поштованој публици, нарочито г. г. официрама војничке посаде и путницима.

У Котору, 23. Новембра 1872.

(6—5) Лазар Јовановић.

ТАЈНЕ БОЛЕСТИ

И Н П О Т Е Н Ц И Ј У

(Ослабљену мушку снагу),

лијечи темељно и јачи за сјајни и трајни успјех

ДР. МОРИЦ ХАНДЛЕР,

доктор медицине и хирургије, магистар баичлук и очних болести.

Ординира сваки дан: од 11 с. до 1 с. прије подне и од 3 до 5 сат. по подне. Станује у Пешти, Leopoldstadt, Palatinsgasse N.о 13. 1 stock N.о 14.

На писма с приложеном наградом одговара одмах.

На захтјевање прима бонике и у посебнијем часовима.

(20 — 5)